

ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

TECHNOLOGICAL PRINCIPLES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

У статті досліджено технологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, сутність, функції, особливості, критерії ефективності інноваційних технологій, послідовність організації і використання сучасних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців. Визначено, що у професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти найпоширенішими є ігрові технології навчання, які є складовою сучасних педагогічних технологій та дозволяють активізувати професійну підготовку майбутніх фахівців. Заакцентовано увагу на тому, що здоров'язберезувальні технології створюють сприятливі умови навчання студентів (адекватність вимог, методик навчання і виховання, відсутність стресових ситуацій); забезпечують оптимальну організацію освітнього процесу відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей, гігієнічних вимог; створюють необхідний і раціонально організований руховий режим. Зазначено, що у процесі підготовки майбутніх фахівців ефективними є інформаційно-комунікаційні технології. У професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти високою ефективністю вирізняються сучасні мультимедіа технології. Зазначено, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі закладу вищої освіти сприяє розвитку у студентів умінь працювати з інформацією та розвивати комунікативні навички; творчих здібностей, формуванню теоретичного, творчого та модульно-рефлексивного мислення; забезпечує ефективність освітнього процесу у вищій школі, розширює його можливості, готує майбутніх фахівців до життя в цифровому інформаційному просторі, дає можливість розвивати творчий потенціал здобувачів вищої освіти. Зазначено, що якісній професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти сприяють проєктні технології, спрямовані на розв'язання студентами певної проблеми, що передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів і засобів навчання, а з іншого – інтеграцію знань і вмінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Визначено, що ефективними у практиці роботи вищої школи є тренінгові технології, за допомогою яких студенти вчаться визначати основні напрями своєї майбутньої професійної діяльності, її цілі та перспективи, формують позитивну «Я-концепцію», вдосконалюють свої рефлексивні характеристики, адаптуються до майбутньої професії. Зазначено, що успішній підготовці майбутніх фахівців у ЗВО, формуванню їх національної свідомості сприяють виховні технології. У роботі визначено основні критерії ефективності виховних технологій.

Ключові слова: інноваційні технології, професійна підготовка, майбутні фахівці, заклади вищої освіти, критерії ефективності інноваційних технологій, ігрові технології, здоров'язберезувальні технології, інформаційно-комунікаційні технології, технології віртуальної і доповненої реальності, проєктні технології, тренінгові технології.

The article examines the technological foundations of professional training of future specialists in higher education institutions, the essence, functions, features, criteria for the effectiveness of innovative technologies, the sequence of organization and use of modern technologies in the professional training of future specialists. It is determined that in the professional training of future specialists in higher education institutions, the most widespread are game learning technologies, which are a component of modern pedagogical technologies and allow to activate the professional training of future specialists. Attention is focused on the fact that health-saving technologies create favorable conditions for students' learning (adequacy of requirements, teaching and upbringing methods, absence of stressful situations); ensure optimal organization of the educational process in accordance with age, gender, individual characteristics, hygienic requirements; create the necessary and rationally organized motor regime. It is noted that information and communication technologies are effective in the process of training future specialists. In the professional training of future specialists in higher education institutions, modern multimedia technologies are highly effective. It is noted that the use of information and communication technologies in the educational process of a higher education institution contributes to the development of students' skills in working with information and developing communication skills; creative abilities, the formation of theoretical, creative and modular-reflective thinking; ensures the effectiveness of the educational process in higher education, expands its capabilities, prepares future specialists for life in the digital information space, and provides an opportunity to develop the creative potential of higher education applicants. It is noted that high-quality professional training of future specialists in higher education institutions is facilitated by project technologies aimed at solving a certain problem by students, which involves, on the one hand, the use of various methods and means of learning, and on the other hand, the integration of knowledge and skills from various fields of science, technology, and creativity. It is determined that effective in the practice of higher education are training technologies, with the help of which students learn to determine the main directions of their future professional activity, its goals and prospects, form a positive «I-concept», improve their reflective characteristics, adapt to the future profession. It is noted that educational technologies contribute to the successful training of future specialists in higher education institutions, the formation of their national consciousness. The work identifies the main criteria for the effectiveness of educational technologies.

Key words: innovative technologies, professional training, future specialists, higher education institutions, criteria for the effectiveness of innovative technologies, gaming technologies, health-saving technologies, information and communication technologies, virtual and augmented reality technologies, project technologies, training technologies.

УДК 378.147:001.895]:004
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.2.29>

Онищенко Н.П.,
докт. пед. наук, професор,
професор кафедри освітології
та педагогічної інноватики
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Закон України «Про вищу освіту», Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки та інші нормативно-правові документи у галузі вищої освіти наголошують на підвищенні якості освіти на інноваційній основі, розвитку наукової, інноваційної діяльності в освіті, професійному розвитку академічного персоналу вищої школи з використанням інноваційних технологій. У професійному стандарті «Викладач закладу вищої освіти» зазначено, що викладач ЗВО повинен уміти обирати та застосовувати методи, технології та засоби (у тому числі цифрові) викладання [8]. Це зумовлює необхідність інноваційної діяльності у закладі вищої освіти та формування готовності майбутніх викладачів до застосування сучасних технологій навчання у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти засобами інноваційних технологій окреслено в дослідженнях К. Ангеловскі, Х. Барнетта, Г. Бассетта, К. Бондаревої, Л. Ващенко, І. Дичківської, Г. Дутки, Г. Ільяхінської, О. Кучая, Т. Кучай, О. Лучанінової, Н. Мачинської, О. Момот, О. Наїна, І. Підласого, А. Підласого, О. Рогульської, О. Савченко, О. Согоконь, О. Тарасової, О. М. Ярмаченка та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Загальний інтерес до проблематики професійної підготовки майбутніх фахівців засобами інноваційних технологій залишається підвищеним, однак ще не досить вивченим. Недостатньо дослідженими залишаються наступні аспекти проблеми: сутність, функції, особливості, критерії ефективності інноваційних технологій, послідовність організації і використання сучасних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

Мета статті – обґрунтування технологічних засад професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти найпоширенішими є *ігрові технології навчання*, які є складовою сучасних педагогічних технологій та дозволяють активізувати професійну підготовку майбутніх фахівців.

У контексті нашого дослідження звернемо увагу на педагогічні ігри. На думку Н. Мачинської ці ігри мають такі переваги: сприяють розвитку особистості здобувачів вищої освіти, оскільки в оптимальному варіанті створюють тривалу зацікавленість у саморозвитку, розкритті свого людського потенціалу; збуджують допитливість студентів до способів розв'язання професійних, навчальних проблем в ігровому середовищі, посилюють інтерес до міжособистісної взаємодії; полегшують введення нових поведінкових, комунікативних норм;

допомагають студентам побачити особливості власного життя, відчувати дотичність до навколишнього світу в цілому; спонукають краще розуміти і використовувати всю складність соціальних, психічних, організаційних процесів міжособистісного спілкування; сприяють зняттю певних захисних механізмів, оскільки інструкції і дотримання групових норм надають можливість моделювати у грі складні форми поведінки; можуть навіть сприяти зміні життєвих установок учасників гри (вони стануть більш толерантними до думок і ціннісних орієнтацій інших, у них може змінитися уявлення про себе); сприяють опануванню студентами досвіду діяльності, подібної до тієї, яку вони будуть реалізовувати у професійній діяльності; спонукають учасників гри тренувати певні особистісні навички, які необхідні у груповій навчальній роботі; балансують активність усіх студентів, оскільки в роботу включаються навіть пасивні члени групи, тому що гра надає студентам можливість вирішувати складні проблеми, не залишаючись пасивними спостерігачами; знижують тривожність учасників гри [5]. Таким чином, зважаючи на значні переваги педагогічних ігор, робимо висновок про необхідність їх застосування у практиці роботи закладів вищої освіти.

Основними функціями ігрових технологій є: навчальна (формування загальнонавчальних умінь, навичок), розвивальна (розвиток різних психічних функцій), виховна (виховання моральних якостей особистості, загальної культури). Таким чином, ігрові технології є системою методів і прийомів роботи майбутнього фахівця, яка підпорядкована певній меті і спрямована на розвиток стійких особистісних якостей здобувачів вищої освіти через активну ігрову взаємодію.

Ігрові технології сприяють підвищенню мотивації до діяльності, розвитку самостійності, активності, комунікативного потенціалу у майбутніх фахівців, стимулюють формування конкретних практичних умінь і професійних компетентностей студентів. Також ігрові технології забезпечують формування професійних мотивів, інтересів, потреб, вихованості майбутніх фахівців та є засобом впливу на інтелектуальну й емоційну сферу здобувачів вищої освіти. Наприклад, ділові ігри сприяють формуванню і збагаченню особистісного потенціалу (сукупність теоретичних знань у виховній галузі, якостей особистості, способів поведінки і діяльності), який студенти зможуть реалізувати в майбутній професійній діяльності.

Акцентуємо увагу на тому, що наявність чіткої етапності і послідовності організації і використання ігрових технологій є однією з головних ознак і обов'язковою умовою якісної практичної підготовки майбутніх фахівців. Чітка структура, зрозуміла для сприйняття, зразки вихідних інструкційних документів і досвід застосування ігрових

технологій у вищій школі полегшують студентам самостійне проєктування і реалізацію означених технологій у майбутній професійній діяльності.

Специфічною особливістю ігрових технологій є те, що вони спираються на механізми ігрової діяльності, актуалізацію емоційного змісту, пов'язаного з ідентифікацією з певною роллю, активною взаємодією, досягненням індивідуального та загального «виграшу». У вищій школі під час викладання доцільно використовувати рольові ігри (розігрування певних життєвих ролей), ділові ігри (відтворення предметної і соціальної специфіки певної діяльності), ток-шоу-технології (структуровані дискусії, в яких беруть участь усі учасники), ігри-вправи (розгляд різних ситуацій) тощо. Зазначимо, що особлива роль у контексті підготовки майбутніх фахівців належить саме діловим іграм, які підвищують якість формування їх професійної компетентності.

Науковці виділяють різні види ділових ігор: ток-шоу, «Діловий театр», імітаційні ігри, рольові ігри, психодрама, соціограма, ігри-вправи. Сучасною формою ділових ігор є комп'ютерні ігри. Отже, певні різновиди ділових ігор сприяють програванню ділових ролей, які пов'язані з професійною діяльністю майбутніх фахівців.

Зазначимо, що у процесі викладання педагогічних дисциплін ефективним є використання драматизацій як рольових ігор, в яких студенти спілкуються в парах один з одним або в групах. Це дає можливість студентам проявити самостійність, реалізувати комунікативні вміння і мовленнєві навички, дозволяє зробити заняття різноманітнішими. Здобувачі вищої освіти можуть допомагати один одному, успішно коригувати висловлювання своїх співрозмовників, навіть якщо викладач не дає такого завдання.

Ефективними у процесі підготовки майбутніх фахівців у ЗВО є *ток-шоу* – структуровані дискусії, в яких беруть участь усі здобувачі вищої освіти. Як зазначають О. Рогульська, О. Тарасова, ток-шоу сприяють формуванню громадянської й особистої активності студентів; дають змогу контролювати перебіг дискусії, оцінювати участь кожного здобувача вищої освіти з метою отримання ними навичок публічного виступу і дискутування, висловлення й захисту власної позиції [9].

У контексті нашого дослідження важливим є звернення до поняття «*здоров'язбережувальні технології*», яке об'єднує всі напрями діяльності закладу вищої освіти щодо збереження, формування і зміцнення здоров'я майбутніх фахівців. Здоров'язбережувальні технології створюють сприятливі умови навчання студентів (адекватність вимог, методик навчання і виховання, відсутність стресових ситуацій); забезпечують оптимальну організацію освітнього процесу відповідно до вікових, статевих, індивідуальних

особливостей, гігієнічних вимог; створюють необхідний і раціонально організований руховий режим. Науковці-практики доповнюють сутність здоров'язбережувальних технологій поняттям «здоров'язбережувальні заходи» і реалізують їх через організацію Днів здоров'я, туристичних походів, спортивних свят, проведення бесід про здоров'я зі студентами, бесід про здоров'я з батьками, забезпечення вітамінізації, організації факультативів з проблем здоров'я і організації здорового способу життя, ведення стіннівок на оздоровчу тематику, листків здоров'я [10].

Зазначимо, що мета всіх здоров'язбережувальних педагогічних технологій полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти знань, умінь і навичок здорового способу життя, практичних навичок застосування отриманих знань у повсякденному житті. Здоров'язбережувальні технології у ЗВО реалізують такі функції:

- діагностичну, яка спрямована на моніторинг розвитку студентів на основі порівняння зусиль і дій педагога відповідно до їх природних можливостей, прогностичного контролю;

- адаптивну, що передбачає підвищення стійкості стресогенним чинникам природного і соціального середовища, виховання у здобувачів вищої освіти налаштованості на здоровий спосіб життя, оптимізацію стану власного організму;

- інформативно-комунікативну, що забезпечує спадкоємність традицій, ціннісних орієнтацій, які формують дбайливе ставлення до власного здоров'я і життя, трансляцію досвіду організації здорового способу життя;

- формувальну, яка здійснюється на основі спадкових якостей, що обумовлюють індивідуальні фізичні і психічні властивості, біологічних і соціальних закономірностей становлення особистості;

- рефлексивну, яка полягає в переосмисленні попереднього особистісного досвіду щодо збереження власного здоров'я;

- інтеграційну, що поєднує народний досвід щодо збереження здоров'я підрастаючого покоління, освітні стандарти у сфері фізичного виховання, різні наукові концепції і системи виховання [6, с. 225].

Зазначимо, що професійна підготовка здобувачів вищої освіти (навчальна робота, педагогічна практика, заліково-екзаменаційні сесії, систематична самопідготовка, самовиховання) потребує від них міцного здоров'я. Саме це обумовлює необхідність того, що майбутні фахівці повинні працювати над формуванням власної культури здоров'я як світоглядної орієнтації і готуватися до виховання здорового способу життя у майбутніх поколінь. Тому в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі для здобувачів вищої освіти в освітні програми введено такі навчальні дисципліни як

«Безпека життєдіяльності. Основи охорони праці», «Валеологія. Основи медичних знань», «Долікарська медична допомога з основами тактичної медицини».

На основі досліджень науковців [2; 4; 7] можна зробити висновок, що сьогодні у підготовці майбутніх фахівців необхідно застосовувати якісно нові технології, які мають ґрунтуватися не лише на механізмах зовнішнього підкріплення, а й на внутрішніх установах особистості. Зокрема, у процесі підготовки майбутніх фахівців ефективними є *інформаційно-комунікаційні технології*. У професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти високою ефективністю вирізняються мультимедіа-технології. Поряд із традиційними засобами мультимедіа (інтерактивна дошка, електронні підручники, посібники, словники, енциклопедії, довідники; електронні бібліотеки; тренажери, програми тестування; освітні ресурси мережі Інтернет; інтерактивні карти і атласи; інтерактивні конференції і конкурси; науково-дослідні роботи й проєкти; дистанційні курси) доцільно використовувати сучасні мультимедіа технології: сервіси Google (соціальна платформа Google+, пакет Google Apps для освітніх закладів (Gmail, Документи Google, Сайти Google, Google Відео, Календар Google, Google Talk), засоби моделювання, «Віртуальна реальність», мережева взаємодія тощо.

Науковці О. Кучай, Т. Кучай, Г. Дутка наголошують на тому, що застосування у самостійній роботі здобувачів вищої освіти інформаційно-комунікаційних технологій має суттєві переваги порівняно з традиційними технологіями, зокрема: значно заощаджує час студентів, потрібний для вивчення відповідного освітнього компонента: забезпечує оптимальну для кожного конкретного студента послідовність, швидкість сприйняття матеріалу, розбору прикладів; формує навички дослідницької і аналітичної діяльності; створює можливості самоконтролю якості отриманих знань, сформованих умінь, навичок і компетенцій [3, с. 45].

Слід зазначити, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі закладу вищої освіти сприяє розвитку у студентів: умінь працювати з інформацією та розвивати комунікативні навички; творчих здібностей, формуванню теоретичного, творчого та модульно-рефлексивного мислення. Використання інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує ефективність освітнього процесу у вищій школі, розширює його можливості, готує майбутніх фахівців до життя в цифровому інформаційному просторі, дає можливість розвивати творчий потенціал здобувачів вищої освіти. Наголошуємо, що інформаційно-комунікаційні технології можуть дати вагомий результат лише тоді, коли є викладачі, які готові та бажають використовувати

інноваційні засоби навчання та виховання, а також коли є методисти, здатні розробити методику їх застосування в освітньому процесі, тобто створити досить значну кількість прикладів, на основі яких навіть викладача-початківець зможе використовувати комп'ютер та інші технічні засоби навчання.

Т. Волотовська, Л. Єпик і Н. Лемешева зазначають, що інформаційно-комунікаційні технології відіграють важливу роль у формуванні *soft skills* і креативних навичок майбутніх фахівців. До педагогічних технологій розвитку креативного потенціалу майбутніх фахівців вони відносять технології челенджу і конструктивного змагання, цифрові, проєктні технології, ігрові технології, технології персоналізації навчання, технології інтеграції наукової і навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, технології розвитку креативності у позанавчальній діяльності [1].

Під час воєнного стану в умовах дистанційного і змішаного форматів навчання актуальними є застосування у підготовці здобувачів вищої освіти електронних освітніх ресурсів, інтерфейсів, комп'ютерних інтерактивних систем. Зокрема, під час викладання педагогічних дисциплін з метою інтенсифікації й активізації навчання майбутніх фахівців можна застосовувати інструменти асинхронної і синхронної взаємодії: електронні підручники, аудіо-, відеоматеріали, мобільні технології (WhatsApp, Viber), хмарні технології (Google-диск), платформи Moodle, Google Classroom, Google Форм, Google Meet, онлайн-дошки, сайти-конструктори навчальних завдань. Найефективнішими формами викладання у вищій школі зарекомендували себе лекційні і практичні заняття на платформах Microsoft Teams, Zoom, мультимедійні презентації, створені в програмі Microsoft PowerPoint, з можливістю об'єднання здобувачів вищої освіти для розв'язання навчальних задач у творчі групи. Для ефективнішої підготовки майбутніх фахівців методичні рекомендації щодо практичних і творчих завдань освітніх компонентів можна подати у вигляді відеозаписів на створеному викладачем каналі YouTube, сайті кафедри, ЗВО, соціальних мережах (Facebook, Telegram, Instagram), електронній пошті. Популярними платформами для дистанційного навчання майбутніх фахівців є Future Learn, Coursera, Prometheus, EdEra.

Ефективними у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти є *технології віртуальної* (тривимірне середовище, змодельоване комп'ютером, VR-платформи, VR-окуляри, VR-сенсори) і *доповненої* (поєднання реального середовища і віртуальних предметів (спеціальні окуляри, шоломи, платформи) *реальності*.

Зазначимо, що в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі під час дистанційного і змішаного формату навчання здобувачів вищої освіти

найбільш активно використовуються такі сучасні технології навчання: *телевізійно-супутникова технологія* (трансляція занять через YouTube і на телебаченні), *мережева технологія* (використання локальних і глобальних мереж, що забезпечує інтерактивну взаємодію всіх суб'єктів навчально-виховного процесу), *кейс-технологія* (навчальний матеріал завчасно підбирається і компонується викладачем у спеціальний набір та надсилається здобувачу вищої освіти для самостійного вивчення). Також майбутнім фахівцям спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки викладаються такі освітні компоненти як «Сучасні освітні технології», «Педагогічні та управлінські технології», «Сучасні технології навчання і виховання», «Цифрові інструменти в освітній діяльності викладача», «Нові інформаційні технології та ТЗН».

В умовах дистанційної та змішаної форм навчання ефективній підготовці здобувачів вищої освіти в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі сприяє якісне електронне освітнє середовище університету, до якого входить інституційний депозитарій, інформаційний портал; безкоштовний доступ до наукометричних баз Web of Science, Scopus; сервіси пошукової системи і відкритої наукометричної бази даних Google Scholar; універсальні бібліографічні менеджери Mendeley, EndNote Basic.

Якісній професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти сприяють *проектні технології*, спрямовані на розв'язання студентами певної проблеми, що передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів і засобів навчання, а з іншого – інтеграцію знань і вмінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Результати реалізації проекту мають бути вагомими: якщо це теоретична проблема, то її конкретне вирішення, якщо практична, то конкретний готовий до реалізації результат. Проектна технологія передбачає використання викладачем комплексу дослідницьких, пошукових і творчих за характером методів, прийомів і засобів. Зазначимо, що вміння користуватися проектною технологією є показником високої кваліфікації викладача, його інноваційного мислення, орієнтації на особистісний і професійний розвиток студентів у процесі навчання.

Останнім часом популярності набувають Інтернет-проекти, які спрямовані на підвищення рівня мовленнєвих навичок здобувачів вищої освіти і допомагають навчитись отримувати значний обсяг інформації. У підготовці майбутніх фахівців використовують E-mail проекти і www-проекти. Планування, проведення та результати за цими проектами суттєво відрізняються між собою. E-mail проекти підвищують рівень писемної комунікації, а www-проекти спрямовані на розвиток умінь знаходити інформацію в Інтернеті та презентувати результати власного пошуку.

Ефективними у практиці роботи вищої школи є *тренінгові технології*. За допомогою цих технологій студенти вчаться визначати основні напрями своєї майбутньої професійної діяльності, її цілі та перспективи, формують позитивну «Я-концепцію», вдосконалюють свої рефлексивні характеристики, адаптуються до майбутньої професії. Тренінгові технології сприяють розвитку цілеспрямованості, сили волі студентів, їх адаптації до праці та самовдосконаленню; формуванню позитивного ставлення до майбутньої професії; виявленню сильних і слабких сторін кожної особистості; формуванню почуття обов'язку та відповідальності; порівнянню намічених цілей із власними можливостями і навчанню способам поведінки, характерним для людини з високорозвиненою мотивацією. У практиці вищої школи найбільшого поширення набули такі види тренінгу: тренінг креативності (розвиток здатності творчо мислити), тренінг партнерського спілкування (формування довіри до оточуючих, згуртованості, умінь успішно працювати в колективі), тренінг сензитивності (розвиток здатності передбачати почуття, думки та поведінку іншої людини та розуміти себе).

Успішній підготовці майбутніх фахівців у ЗВО, формуванню їх національної свідомості сприяють *виховні технології* – система науково обґрунтованих методів і прийомів виховної роботи, що передбачає залучення студентів до загальнолюдських культурних цінностей.

Змістом виховних технологій є: передача соціального досвіду; науково обґрунтовані соціалізовані вимоги; постановка мети та аналіз виховних ситуацій; соціалізоване оцінювання поведінки вихованців; організація творчої справи; створення ситуації успіху. Технологія виховного процесу як система організації виховної діяльності в алгоритмах, різноманітних прийомах, структурах розробляється з урахуванням етапів розвитку колективу, індивідуальних особливостей кожної особистості. Їх комплексне і узгоджене використання має бути як методично узгодженим, так і науково обґрунтованим. У сучасній педагогіці виокремлюють ряд складових елементів виховної технології – прийом, ланка, ланцюжок. Оволодіння майбутніми фахівцями різними прийомами, ланками та ланцюжками зазначених технологій є важливою передумовою ефективності виховної роботи в освітніх закладах.

На основі аналізу сучасних педагогічних досліджень (І. Бех, І. Зязюн, О. Пехота та ін.) встановлено чинники, що впливають на ефективність виховної технології. До таких чинників належать: розробка наукових рекомендацій та поетапних дій з урахуванням реальних потреб та особливостей контингенту студентів; правомірна організація виховного процесу відповідно до вимог сучасних концепцій освіти; соціально-ціннісна, цільова та

змістова спрямованість виховання; оптимальна організація виховання в рамках продуктивної моделі; позитивна мотивація у виховному процесі, розкриття сутнісного потенціалу кожного студента; досягнення згуртованості студентського та викладацького колективів, що забезпечують суб'єктам навчально-виховного процесу комфорт у суб'єкт-суб'єктній взаємодії.

Основними критеріями ефективності виховних технологій є: правильне визначення виховних цілей і стратегій їх досягнення, що пов'язано з цілісним формуванням конкретної особистості; згуртованість колективу, що виявляється в комфортній моральній обстановці та результатах навчально-виховної роботи; відповідність виховної діяльності об'єктивним закономірностям виховання, нормативним вимогам; оптимальність системи виховної роботи; ефективність виховних заходів і прийомів у системі виховної діяльності; відповідність і результативність моделі виховної роботи; наявність узгодженого алгоритму виховної технології; рівень майстерності та мистецтва вихователя у застосуванні педагогічної технології; організація цілісного навчально-виховного процесу з урахуванням потреб студентів; використання оригінальних підходів до вирішення практичних завдань і конкретних проблем.

Наведені критерії ефективності виховних технологій дозволяють досягти високих результатів у вихованні шляхом їх об'єктивної оцінки та оптимального використання у навчально-виховному процесі закладів освіти. На практиці це забезпечує відповідність виховної роботи у закладах вищої освіти новим завданням, які ставить сучасна вища школа. Проте інноваційний потенціал ЗВО не реалізується автоматично, а розкривається залежно від того, як побудована технологія виховного процесу та який етап реалізується на даний момент.

Сучасний банк виховних технологій постійно зростає. Відомими вченими розроблено авторські виховні технології: технологія формування творчої особистості (В. Кремень, О. Пехота, С. Сисоєва та ін.), технологія особистісно орієнтованого виховання (І. Бех), технологія вільного виховання (Р. Штайнер), технологія саморозвитку (М. Монтессорі) тощо. Популярними є шоу-технології, технології сімейного виховання, технології критичного мислення, технології профілактики боулінгу в освітньому середовищі, технології роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, технології роботи з важковиховуваними дітьми; технології формування конфліктологічної культури, технології формування здорового способу життя, технології виховання у громадських організаціях, інноваційні комунікативні технології, storytelling-технології, квест-технології, технології превентивного виховання, технології ситуативного моделювання тощо.

Висновки. Таким чином, аналіз педагогічних технологій показав їх широку різноманітність. Сучасні технології розроблені різними авторами і відображають можливість застосування унормованої складової у процесі особистісно орієнтованого навчання і виховання майбутніх фахівців. Сучасна педагогічна технологія має гарантувати досягнення певного рівня вихованості, бути результативною; оптимальною за методами і прийомами, витратами сил і засобів, використанням часу. Важливим є також моральний аспект технологізації освіти. На думку О. Пехоти, мова йде про «педагогічну чистоту», моральну безпеку, валеологічну обґрунтованість і духовну екологічність відомих і створених педагогічних технологій. Важливо, щоб в основі кожної з педагогічних технологій були покладені принципи гуманістичного світогляду, які передбачають формування таких якостей особистості, як толерантна взаємодія викладача і студента, усвідомлення єдності природи і людини, відмова від авторитарного стилю мислення, терпимість, схильність до компромісів, шанобливе ставлення до думки інших, моральних і духовних цінностей, інших культур [7].

Власний досвід викладання, вивчення досвіду колег та результати опитування здобувачів вищої освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі показали, що більшість випускників закладів вищої освіти мають певні труднощі у застосуванні педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності, їх авторському створенню. Причиною такої ситуації, на нашу думку, є недостатня практична підготовка майбутніх фахівців (зменшення кількості годин на дисципліни психолого-педагогічного циклу – педагогіка, методика виховної роботи, основи педагогічної майстерності, нові педагогічні технології) та відсутність роботи з апробації інноваційних педагогічних технологій у процесі різних видів практик. Майбутнім фахівцям необхідно орієнтуватися на вивчення сучасних педагогічних технологій, передового педагогічного досвіду регіону, країни, перспектив розвитку педагогічної науки тощо. Заклад вищої освіти має озброїти майбутніх фахівців передовими технологіями навчання та виховання, які дають можливість швидко отримувати запрограмований результат, вчити студентів здобувати знання на основі пізнавального інтересу, формувати їх творчість і активність. Творча активність залежить від стосунків між викладачами та студентами, які формуються під час занять у ЗВО, особливо у процесі застосування інноваційних педагогічних технологій. Викладачам-педагогам необхідно не лише створювати ці стосунки під час практичних занять та лекцій, а й навчити майбутніх фахівців умінню налагоджувати стосунки у професійній діяльності, зокрема з учнями у ЗЗСО. Звичайно, недостатньо лише задекларувати демократичний стиль

спілкування у навчально-виховному процесі вищої школи, його необхідно впроваджувати на заняттях з психолого-педагогічних та фахових дисциплін.

Зазначимо, що технологізація навчально-виховних процесу у закладах вищої освіти базується на відмові від невизначеності в побудові педагогічного процесу та переході до вмотивованості його учасників; продуманості кожного елемента, етапу технології; максимальній спрямованості на ефективний результат. Технологічна переорієнтація педагогічної науки дає змогу вдосконалювати освітню систему шляхом застосування інноваційних методів, прийомів навчання і виховання у певній послідовності. Використання інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти сприяє формуванню інформаційно-технологічних, цифрових компетентностей, м'яких навичок (soft skills), творчих умінь, культури, бажання та вміння працювати разом, визначати власну траєкторію самоосвіти та реалізувати свої освітні потреби; формуванню гармонійно розвиненої, соціально активної, національно свідомої особистості майбутнього фахівця; професійно грамотного, творчого фахівця, який поєднує в собі високу духовність і моральність, професійну компетентність, здатність самостійно і нестандартно мислити, приймати рішення, швидко орієнтуватися в складних обставинах суспільного та особистого життя. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми дослідження. Перспективним може бути вивчення зарубіжного досвіду застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волотовська Т. П., Єпик Л. І., Лемешева Н. В. Роль ІКТ та інновацій у підготовці майбутніх

фахівців в системі вищої освіти. *Академічні візії*. 2024. Вип. 28. С. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10653952>

2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: практикум: навч. посіб. Київ: Слово, 2013. 447 с.

3. Кучай О. В., Кучай Т. П., Дутка, Г. Я. Використання інфокомунікаційних технологій у підготовці майбутніх фахівців ЗВО. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 216. С. 42–46. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-42-46>

4. Лучанінова О.П. Педагогічні технології у вищій школі: [навч. посіб. для студентів ВНЗ]. Дніпропетровськ: Ліра, 2013. 223 с.

5. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: монографія / за ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України С. О. Сисоєвої; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 415 с.

6. Момот О. Технології створення здоров'язбережувального середовища вищого навчального закладу. *Витоки педагогічної майстерності*. 2016. Вип. 18. С. 222–228.

7. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / за ред. І. Зязюна, О. Пехоти. Київ: Видавництво А.С.К., 2003. 240 с.

8. Про затвердження професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти». 2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vykladach-zakladu-vyshchoi-osvity1466>

9. Рогульська О., Тарасова О. Технології підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти України. *Освітній простір України*. 2019. № 15. С. 115–123.

10. Согоконь О. Формування здоров'язбережувальної компетентності студентів сучасного закладу освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць. 2019. Вип. 27. С. 115–120.